

KLASSEKAMPEN

Ansvarlig redaktør: Bjørgulv Braanen
 Administrerende direktør: Christian Samuelsen
 Redaksjonssjef og featureredaktør: Mari Skurdal
 Nyhetssjef: Kjell-Erik N. Kallset og Mimir Kristjánsson
 Kulturredaktør (fung.): Mari Brenna Vollan
 Utenriksredaktør: Yohan Shanmugaratnam
 Utviklingsredaktør: Katrine Ree Holmøy

Utgitt av © Klassekampen AS.
 Ettertrykk og elektronisk videre distribusjon forbudt uten etter særskilt avtale.

Sjansesløseri

■ Ap inngikk onsdag et skatteforlik med de borgerlige. Kampen står om virkelighetsforståelsen. Mens Ap hevder å ha reddet formuesskatten, sier SV at forliket de facto kutter i formuesskatten og øker den såkalte skjermingsrenten, som tillater eiere å ta ut skattefrie utbytter. Dessuten, får vi for egen regning legge til, senker man selskapsskatten til 23 prosent, og å senke selskapsskatten betyr først og fremst milliarder i lommene på eierne. Ap hevder på sin side at å bryte forliket ville vært så mye verre. Dersom KrF hadde forpliktet seg til å fjerne formuesskatten på «arbeidende kapital», så ville det blitt umulig å bygge et flertall rundt formuesskatten i neste periode.

■ De siste årene har internasjonal forskning dokumentert hvor skadelig ulikhet kan være for et samfunn. Richard Wilkinson og Kate Pickett viser i «The Spirit Level» at økt ulikhet korrelerer med så å si alle negative trekk ved samfunn. Ledende økonomer som Thomas Piketty og Anthony Atkinson har dokumentert en ulikhetseksplasjon i verden, men også at ulikheten i Norge øker raskere enn i mange andre vestlige land. Ap har brakt denne forskningen til Norge, reint retorisk. Men praktisk senker partiet skattene til de rike. Aksjebatten reduserer formuesskatten med 1,1 milliarder, og det er de aller rikeste som eier aksjer. Endring av skjermingsrenten gir 115.000 til de som tar ut de største utbytterne.

■ Ap svarer at formuesskatten kan økes på ny i framtida. Økt utbytteskatt skal kompensere for lavere selskapsskatt. Det skal innføres en finansskatt som sikrer at finansnæringen ikke får skattefordeler. Men dette er fugler på taket. Venstre har allerede reservert seg mot finansskatten. Hvor mye utbytteskatten skal økes, vet ingen. I lørdagens DN kunne vi lese hvordan de borgerlige skal omgå forliket og fjerne formuesskatten likevel. Skatteforliket er en forspilt sjanse for Ap. Begrunnelsen for å gå med på dette er taktisk. Men taktikken kan fort vise seg å slå feil. I stedet for et kraftig oppgjør med ulikhet og en valgkamp mot ulikhet neste høst, har vi fått et forlik som de borgerlige skamløst kan bruke til nye, saftige skatteuttak til de aller rikeste.

MÍMIR KRISTJÁNSSON

«Fra protest til motstand»

Kalenderen
9. MAI

Flere kommuner vegret seg mot å gravlegge henne, før hun til slutt ble stedt til hvile 15. mai 1976 på Dreifaltighetsfriedhof III (Trefoldighetskirkegård) plott A-12-19 i Mariendorf i Tempelhof-Schöneberg i Berlin. Om lag 4000 mennesker var til stede, mange av dem tørkler foran ansiktet.

I dag er det 40 år siden journalis-

ten og terroristideologen Ulrike Marie Meinhof tok livet av seg i fengselet i Stuttgart-Stammheim.

Meinhof, født 7. oktober 1934, havnet i 1948 formynderskap hos historieprofessor Renate Riemeck, grunnlegger av Deutsche Friedensunion hvor hun møtte pasifistiske og sosialistiske ideer. Hun studerte filosofi, pedagogikk, sosiologi og germanistikk (1955–56) og ble sjefredaktør for det venstreradikale tidsskriftet Konkret (1960–64). Hun var både el-

Meinhof

dre og hadde annen bakgrunn enn de andre lederne i første generasjon av Rote-Armee-Fraktion (RAF), som hun ble kjent med i 1968: Gudrun Ensslin (f. 1940) som hjalp å befri Andreas Baader (f. 1943) fra fengslet i Berlin-Tegel.

Utfrysingen som hun skal ha følt i fengsel, særlig fra Ensslin, blir anført som grunnen til at hun hengte seg før neste rettsrunde da det ble sådd tvil om selvmordet og staten ble anklaget for mord. **PMJ**

Tillit er et kollektivt økonomisk gode som stadig må reproduseres.

Oppportunismens tid

Lars Thue
FOKUS

Oppportunisme, det å prinsippløst forfølge egeninteressene, på tvers av moral og hensynet til andre, tar vi selvsagt avstand fra. Økonomen Oliver E. Williamson, som fikk Nobels minnepris i økonomi i 2009, har imidlertid gjort opportunisme til et sentralt begrep i sin teori om økonomisk organisering.

Som økonomer flest, forstår Williamson markedet som en effektiv måte å organisere økonomiske transaksjoner på. Men hvis markedet er så effektivt, hva er da vitsen med å putte stadig flere oppgaver inn i stadig større bedrifter? Spørsmålet står sentralt i Williamsons forskning.

Williamson definerer opportunisme som «self-interest seeking with guile». Aktørene i Williamsons teoretiske univers forfølger ikke bare egeninteressene, de gjør det med et potensial for svik og lureri. Markedstransaksjoner kan gi betydelige gevinster for opportunistiske leverandører av varer og tjenester, særlig hvis det dreier seg om komplekse produkter. Leverandørene sitter på informasjon kjøperen ikke har, og med begrenset rasjonalitet og begrenset informasjon kan det bli både dyrt

og vanskelig for kjøperen å sikre seg gjennom en kontrakt. I mange tilfeller kan derfor de såkalte transaksjonskostnadene begrenses ved å legge produksjonen av varer og tjenester inn i bedriften, med de muligheter for oversikt og løpende kontroll som dette gir.

Williamson er kritisert for å overvurdere innslaget av opportunisme og undervurdere betydningen av tillit i økonomien. Tillit gir grunnlag for samarbeid, og kan derfor også bidra til å redusere transaksjonskostnadene. Samarbeid er ikke minst viktig i de nordiske landene, som også er

«I mange bransjer er tillitens rolle betydelig redusert»

kjent for svært høy grad av tillit både mellom personer, organisasjoner og til institusjoner.

For en økonomisk historiker som undertegnede er opportunismens og tillitens skiftende roller over tid interessant. I mange bransjer er tillitens og samarbeidets rolle betydelig redusert siden midten av 1900-tallet.

Vi kan bruke finanssektoren som eksempel. I det to første tiårene etter krigen var det et nært samarbeid og et betydelige tillitsforhold både mellom finansforetakene og mellom disse og myndighetene. Forretningsbankene samarbeidet i Den norske bankforening, sparebankene i Sparebankforeningen og forsikringselskapene i Norges Forsikringsforbund.

Fram til 1965 var disse bransjeorganisasjonene med i den såkalte Samarbeidsnemnda der også Finansdepartementet og Norges Bank deltok. Denne virkeligheten lar seg dårlig forstå med utgangspunkt i opportunisme-begrepet. Samarbeid og tillit bidro også til at norske finansinstitusjoner kunne fortsette å være mange og små.

Det er mange grunner til at mye av samarbeidet og tilliten innad i finansbransjen ble svekket etter oppløsningen av Samarbeidsnemnda. Opportunisme var

definitivt med i spillet. Formelle samarbeidsavtaler, uformelle bransjenormene og offentlige reguleringer ble etter hvert omgått og

brutt av bedrifter som så en anledning til å tjene mer penger. Det grodde blant annet fram grå markeder for kreditt basert på sinnrike ordninger for å vri seg unna myndighetenes kontroll. Forløperen for DNB, Den norske Creditbank, var tungt inne i dette.

I et marked med konkurranse fristes naturlig de i utgangspunktet lojale bedriftene til følge opportunistene. Tillit og samarbeid er kollektive goder som derfor er sårbare overfor opportunistiske gratispassasjerer. Og sånn er det fortsatt, ikke minst i finanssektoren. Vi kunne trenge en politikk for tillitens reproduksjon.

Lars Thue,
 historiker
 lars.thue@bi.no

NOBELKOMITEEN

AV ANDREAS IVERSEN OG ANDERS BORTNE

